

**MÔ TẢ HAI LOÀI SÁN DÂY THUỘC GIỐNG *SPIROMETRA*
(CESTODA: PSEUDOPHYLLIDEA) KÝ SINH TRÊN CHÓ**

TRẦN THỊ BÌNH

Viện Sinh thái và Tài nguyên sinh vật

NGUYỄN THỊ QUYÊN

Đại học Hùng Vương Phú Thọ

NGUYỄN THỊ KIM LAN

Đại học Nông Lâm Thái Nguyên

Đến nay, đã phát hiện được 8 loài sán dây ký sinh trên chó ở miền Bắc Việt Nam (Phạm Sỹ Lăng, 2002), tuy nhiên việc mô tả hình thái các loài sán dây này còn có nhiều thiếu sót, một số loài chưa có mô tả trên mẫu vật Việt Nam.

Từ tháng 10 năm 2010 đến nay, chúng tôi tiến hành nghiên cứu sán dây ký sinh ở cả 2 nhóm chó: chó nội, chó lai ở tỉnh Phú Thọ và đã phát hiện được 6 loài sán dây thuộc 3 họ, gồm 2 loài thuộc họ Diphyllbothriidae Luhe, 1910; 1 loài thuộc họ Dilepididae Fuhrmann, 1907 và 3 loài thuộc họ Taeniidae Ludwig, 1886.

Bài viết này lần đầu tiên mô tả hai loài sán dây *Spirometra erinaceieuropaei* (Rudolphi, 1819) Mueller, 1937 và *Spirometra mansonoides* (Mueller, 1935) Mueller, 1937 thuộc họ Diphyllbothriidae trên mẫu vật Việt Nam.

I. PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

Nghiên cứu 646 cá thể thuộc 2 nhóm chó (chó nội, chó lai) ở tỉnh Phú Thọ (3 huyện: Lâm Thao, Phù Ninh, Việt Trì). Các mẫu sán dây thu thập được để chết tự nhiên trong nước lã, sau đó làm sạch bằng nước cất, bảo quản trong cồn 70⁰. Làm tiêu bản cố định bằng cách nhuộm axit carmin; loại nước qua cồn 80%, 95%, 100%; làm trong bằng xilen và gắn nhựa dính canada. Đo, vẽ mẫu vật trên kính hiển vi Olympus CH 40.

Các mẫu vật được lưu giữ tại phòng Ký sinh trùng học, Viện Sinh thái và Tài nguyên sinh vật.

II. KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU

Đã phát hiện 2 loài sán dây thuộc giống *Spirometra* là *Spirometra erinaceieuropaei* (Rudolphi, 1819) Mueller, 1937 và *Spirometra mansonoides* (Mueller, 1935) Mueller, 1937 ở chó.

LỚP SÁN DÂY CESTODA, Rudolphi, 1808

BỘ PSEUDOPHYLLIDEA Carus, 1863

HỌ DIPHYLLOBOTHRIDAE Luhe, 1910

GIỐNG SPIROMETRA Meller, 1937

1. *Spirometra erinaceieuropaei* (Rudolphi, 1819) Mueller, 1937

Syn: *Dubium erinaceieuropaei* Rudolphi, 1819; *Bothriocephalus mansonii* (Cobbold, 1882) Blanchard, 1888; *B. liguloides* (Diesing, 1850) Leuckart, 1886; *Spirometra decipiens* Faust, Campbell et Kellog, 1929; *S. erinacei* F.C.K. 1929; *S. houghtoni* F.C.K. 1929; *S. okumurai* F.C.K. 1929; *S. raillieti* (Ratz, 1913) Wardle, McLeod et Stewart, 1947; *S. ranarum* (Gastaldi, 1854) Meggitt, 1925; *S. reptans* (Diesing, 1850) Meggitt, 1924; *S. tangalongi* (Mac Callum, 1921); *S. serpentis* Yamaguti, 1935.

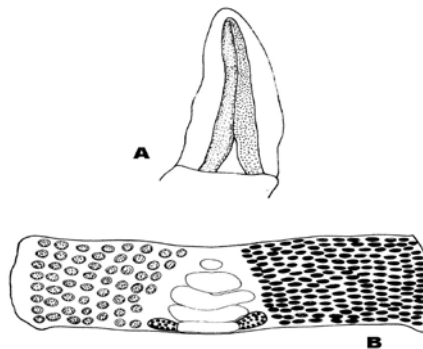
Vật chủ: chó nội, chó lai (*Canis familiaris*).

Nơi ký sinh: ruột.

Nơi phát hiện: Phú Thọ (Lâm Thao, Phù Ninh, Việt Trì).

Tỷ lệ nhiễm: 25,39%.

Mô tả: Cơ thể sán dài 300 - 800 mm, rộng nhất 3 - 5 mm, phân đốt không rõ ràng ở các đốt chưa trưởng thành. Đầu dài, hình ngón tay với môi rất mảnh ở mép, khe bám rộng và nông, đầu dài 0,70 mm, rộng 0,28 mm. Không có cổ, chuỗi đốt bắt đầu ngay sau đầu xếp lợp. Các đốt đầu tiên chiều rộng lớn hơn nhiều so với chiều dài, đường ngăn cách giữa các đốt không rõ ràng, chiều rộng đốt ngay sau đầu 0,36 mm. Đốt trưởng thành sinh dục kích thước 0,9 - 2,4 x 3,2 - 3,5 mm. Hệ bài tiết chạy dọc hai bên cơ thể có các ống nối ngang ở bờ dưới của mỗi đốt. Tinh hoàn hình tròn, nhiều, số lượng 150-180, đường kính 0,032 - 0,04 mm, phân bố trong tùy nhu mô. Buồng trứng dạng xoang, phân thùy, nằm ở nửa dưới của đốt, kích thước 0,9 - 0,82 x 0,12 - 0,14 mm. Noãn hoàng xếp lộn xộn ở trong tùy nhu mô nhưng tập trung nhiều ở vỏ của đốt. Lỗ sinh dục mở ra ở mặt bụng, nằm sát bờ trên của đốt, đường kính 0,18 - 0,2 mm. Tử cung hình ống dạng xoắn thành móng chứa đầy trứng nằm ở nửa dưới của đốt. Trứng hình bầu dục, kích thước 0,056 - 0,052 x 0,032 - 0,028 mm.

Hình 1: *Spirometra erinaceieuropaei* (Rudolphi, 1819) Mueller, 1937

A. Đầu; B. Đốt lưỡng tính

2. *Spirometra mansonioides* (Mueller, 1935) Mueller, 1937

Vật chủ: chó nội, chó lai (*Canis familiaris*).

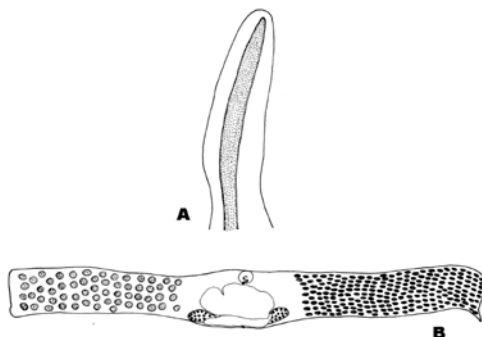
Nơi ký sinh: ruột.

Nơi phát hiện: Phú Thọ (Lâm Thao, Phù Ninh, Việt Trì).

Tỷ lệ nhiễm: 28,79%.

Mô tả: Cơ thể sán rất dài và dày, dài 1200 - 2000 mm, rộng nhất 5 - 10 mm. Đầu dài, hình ngón tay với môi rất mảnh ở mép, khe bám rộng và nông. Đầu dài 0,96 mm, rộng 0,32 mm. Cổ dài 2,96mm rộng 0,28 mm. Các đốt đầu tiên chiều rộng lớn hơn nhiều so với chiều dài, đường ngăn cách giữa các đốt không rõ ràng. Đốt trưởng thành sinh dục kích thước 0,6 - 1,0 x 5,8 - 9,0 mm. Hệ bài tiết chạy dọc hai bên cơ thể, có các ống nối ngang ở bờ dưới của mỗi đốt. Tinh hoàn hình tròn, rất nhiều, số lượng 200 - 250, đường kính 0,04 mm, phân bố dày đặc trong tùy nhu mô. Buồng trứng dạng xoang, phân thùy nằm ở nửa dưới của đốt, kích thước 0,20 - 0,24 x 1,20 - 1,30 mm. Noãn hoàng xếp lộn xộn ở trong tùy nhu mô tập trung nhiều ở vỏ của chuỗi đốt. Lỗ sinh dục mở ra ở mặt bụng ở giữa đốt, đường kính lỗ sinh dục 0,088 mm. Tử cung hình ống

dạng xoắn ốc gấp khúc nhiều lần, thành mỏng chứa đầy trứng nằm ở nửa dưới của đốt. Trứng to, hình bầu dục, kích thước 0,056 - 0,048 x 0,028 - 0,032 mm

Hình 2: *Spirometra mansonoides* (Mueller, 1935) Mueller, 1937

A. Đầu; B. Đốt lưỡng tính

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Nguyễn Thị Kỳ, 2003: Động vật chí Việt Nam, tập 13. NXB. KH & KT.
2. Phạm Sỹ Lăng, 2002: *Tạp chí Khoa học kỹ thuật thú y*, 9(2): 83-85.
3. Hajime Kamo, 1999: Guide to identification of diphyllbothriid Cestodes. 104 - 108.
4. Mueller, J. F., 1935: *J. parasitol*, 21: 114-121.
5. Mueller J. F., 1970: *J. Parasitol*, 56: 842-844.
6. Faust E. C., Campbell H. E. and Kellog G. R., 1929: Morphological and biological studies on the species of *Diphyllbothrium* in China. *Am. J. Hyg.* 9, 560 - 583.
7. Odening, K., 1985: Neue Erkenntnisse zu Okographie, Bionomie und Taxonomie von *Spirometra* (Cestoda: Pseudophyllidea). *Milu* 6, 277 - 294.
8. Khalil L.F., A. Jones, R. A. Bray (eds.), 1999: Keys to the Cestode Parasites of Vertebrates, CAB International, Wallingford, 774p.

DESCRIPTION OF *SPIROMETRA* SPP. (CESTODA: PSEUDOPHYLLIDEA) IN DOG (*CANIS FAMILIARIS*) IN VIETNAM

TRAN THI BINH, NGUYEN THI QUYEN, NGUYEN THI KIM LAN

SUMMARY

A total of 646 dogs (*Canis familiaris*) were examined for cestodes in Phu Tho province. The result showed that 164 dogs were infected with *Spirometra erinaceieuropaei* with general prevalence 25,39% and *Spirometra mansonoides* with general prevalence 28,79%. Two diphyllbothriid species were identified and described in this article: *Spirometra erinacei europaei* (Rudolphi, 1819) Mueller, 1937, *Spirometra mansonoides* (Mueller, 1935) Mueller, 1937. Characteristic features of *Spirometra erinaceieuropaei* are long body (300 - 800mm), number of test 150 - 180 and coils uterus. Characteristic features of *Spirometra erinaceieuropaei* are very long body (1200 - 2000mm), number of test 200 - 250. This was the first time that these two diphyllbothriid species have been found from dogs in Viet Nam.